

DOCENTENHANDLEIDING

TRASH

Stephen Daldry / 2014 / 113 min / fictie

LEERDOELEN

NA DEZE LES KUN JE

- een beschrijving geven van Brazilië en favela's
- uitleggen wat corruptie is en uitleggen waarom dit plaatsvindt in Brazilië
- benoemen welke kinderrechten worden geschonden in Brazilië

De lesbrief is geschikt voor het vak Aardrijkskunde en komt het best tot zijn recht in 1 en 2 vmbo.

OPDRACHTEN

VOORAFGAAND AAN DE FILM

1. Wat weet je over Brazilië? Maak een woordweb van minimaal 10 steekwoorden.

Leerlingen geven hun eigen antwoord. Het is van belang dat leerlingen leren dat ze al een beeld hebben bij Brazilië. Ze moeten dus zo spontaan mogelijk antwoorden; er is geen goed of fout. We gebruiken deze steekwoorden later om een completer beeld te schetsen van Brazilië.

2. Brazilië is een rijk land. Toch wonen er mensen in sloppenwijken. Waarom is dat?

Brazilië is een rijk land, maar ook een land van uitersten. De rijken zijn erg rijk en daar staat tegenover dat de armen daarom erg arm zijn. De armen hebben weinig kansen om uit de armoede te komen en de regering doet hier weinig aan. De armen hebben een plaats nodig om te wonen. Bestaande huizen zijn onbetaalbaar en daarom bouwen zij hun eigen huizen in een goedkope buurt. Op deze manier ontstaan favela's.

3. Wat is corruptie volgens jou?

Eigen antwoord. Corruptie is een lastig begrip en er wordt niet van de leerlingen verwacht dat zij gelijk een goed antwoord geven. Corruptie is een concept dat centraal staat in de film. Later, bij de opdrachten na de film, wordt er dieper ingegaan op het concept corruptie. Voor nu is het belangrijk dat leerlingen nadenken over het concept en bedenken wat het zou kunnen betekenen. Klassikaal kan een aantal ideeën besproken worden, zodat er een concreter beeld geschetst kan worden.

Corruptie is het beïnvloeden van een (beslissings)proces, waar een individu persoonlijk of zakelijk baat bij heeft. Het gaat om misbruik van macht. Omkoping is een veel voorkomende vorm van corruptie. Een voorbeeld is het omkopen van een voetbalteam, zodat het eigen voetbalteam wint. Maar ook andersom is het corruptie: het ontvangen van geld voor bijvoorbeeld het manipuleren van een verkiezingsuitslag.

TIJDENS DE FILM

4. Let goed op in het begin: een man is zenuwachtig en gooit een portemonnee weg. Wie is deze man? Waarom gooit hij zijn portemonnee weg?

José Angelo is een Braziliaanse activist, die strijdt tegen de corruptie in Brazilië. Hij was de rechterhand van de Braziliaanse zakenman Santos, die burgemeester van Rio de Janeiro wil worden. Het bereiken van deze functie gebeurt op een corruptie manier, waarbij hij veel geld ontvangt van rijke zakenlieden. José Angelo heeft zijn geld gestolen en is van plan om Santos te onmaskeren. Informatie over Santos, die tot zijn onmaskering zal leiden, bewaart hij in een portemonnee. Wanneer José Angelo opgepakt wordt door de politie, gooit hij zijn portemonnee in een vuilniswagen. Zo komt deze terecht op de vuilnisbelt, waar Raphael en Gardo werkzaam zijn.

DOCENTENHANDLEIDING

TRASH

Stephen Daldry / 2014 / 113 min / fictie

5. In de film is een sterk contrast te zien tussen de armen en de rijken. Geef van allebei een voorbeeld uit de film.

Raphael, Gardo en Rat komen uit de arme gebieden van Rio de Janeiro. Ze werken op de vuilnisbelt, hebben geen huis en geen geld. Dit is onder andere te zien door de kleding die zij dragen, de viezigheid die zij altijd op zich hebben, het werk dat zij doen en de plekken waar zij wonen (bijvoorbeeld Rat in het riool). Santos, daarentegen, heeft een mooi groot huis, koffers met geld, een zwembad, rijke mensen om zich heen en een machtige positie. Ook politie-agent Frederico ziet er net en verzorgd uit en heeft veel macht.

6. Lukt het de jongens om het geld te vinden, denk je?

Eigen antwoord. Het is belangrijk dat leerlingen nadenken over hoe de film verder gaat. Komen de jongens voor verdere obstakels te staan? Worden ze geholpen door mensen die zij tegenkomen.

TIP: geef leerlingen de opdracht om een scenario te schrijven over het vervolg van de film.

NA AFLOOP VAN DE FILM

7. Kijk naar het woordweb dat je gemaakt hebt in opdracht 1. Vul dit woordweb aan met steekwoorden die je hebt gezien in de film.

In deze opdracht vullen leerlingen het woordweb van opdracht 1 aan. Bespreek met de leerlingen of hun ideeën van opdracht 1 overeenkomen met het Brazilië in de film. Was het beeld dat zij hadden juist? Zijn er nog beelden of concepten in de film aan bod gekomen, die de leerlingen niet hebben genoemd in hun woordweb?

8. Wat is het thema van de film?

Meerdere antwoorden zijn juist. Thema's zijn bijvoorbeeld Brazilië, favela's, corruptie, eerlijkheid, vriendschap

9. Je zag favela's, sloppenwijken, in de film. Schrijf zoveel mogelijk steekwoorden op over favela's. Komen de favela's in de film overeen met de ideeën die je had over sloppenwijken in vraag 2? Waarom wel/niet?

Eigen antwoord. Voorbeelden zijn: golfplaten, klein, gevaarlijk, gezellig, druk, kleurrijk, arm, hoog-gebouwd

TIP: geef leerlingen één minuut de tijd om zoveel mogelijk steekwoorden op te schrijven. Bespreek de steekwoorden met elkaar en bekijk welke leerling de meeste steekwoorden heeft.

10. Bekijk de afbeelding hierboven van Rio de Janeiro. Wat kun je op basis van deze afbeelding zeggen over de ligging van favela's?

Op de afbeelding zien we een sterk contrast tussen arm en rijk. Links zien we een favela: veel huizen, dicht op elkaar gebouwd, kwalitatief ontoereikend, lelijk. Rechts zien we een voorbeeld van het rijke Brazilië: een mooi, duur uitziend flatgebouw, tennisbaan, zwembad, veel groen, goed onderhouden, ruim. De twee gebieden worden gescheiden door een muur. Op basis van deze afbeelding kan er gezegd worden dat arm en rijk in Brazilië dicht bij elkaar liggen. Het is niet zo dat ze van elkaar gescheiden zijn, doordat ze allebei op andere plekken in de stad liggen, zoals sloppenwijken in andere steden of landen vaak aan de rand van de stad liggen. Favela's en duurder wijken liggen vlak bij elkaar, ongeacht de locatie van de stad.

DOCENTENHANDLEIDING

TRASH

Stephen Daldry / 2014 / 113 min / fictie

11. In de film werken Raphael en Gardo op de vuilnisbelt. Wat doen zij hier? Wat gebeurt er met het vuilnis?

Raphael en Gardo rapen vuilnis op de vuilnisbelt. Deze vuilnis verzamelen zij om te verkopen aan de Braziliaanse recycle-industrie. Het vuilnis wordt gerecycled in nieuwe producten.

12. Een klasgenoot heeft zijn proefwerk heel slecht gemaakt. De leraar zegt dat hij de leerling een voldoende geeft, als de leerling hem 20 euro geeft. Dit heet corruptie. Geef een voorbeeld uit de film van corruptie.

Er zijn meerdere voorbeelden van corruptie in de film. Meerdere antwoorden zijn daarom goed. Een aantal voorbeelden:

- Santos doet oneerlijke zaken. Hij wil burgemeester worden van Rio de Janeiro en ontvangt veel geld van zakenmannen. Zo kan hij hen voortrekken als hij burgemeester is.
- Miss Olivia en Gardo mogen meneer Clemente bezoeken in de gevangenis als zij geld geven aan de bewaker.
- Gardo krijgt de bijbel van de bewaker van de gevangenis als hij de bewaker 1000 real betaalt.
- Wanneer agent Frederico het geld en het boek van Santos vindt, zegt hij tegen Santos dat hij het boek wel heeft gevonden, maar het geld niet. Het geld wil hij voor zichzelf houden.

13. In Nederland bel je de politie als er bij je is ingebroken. Denk je dat inwoners van een favela de politie bellen als er bij hun is ingebroken? En de inwoners van huizen zoals Santos? Leg je antwoord uit.

In de film komt naar voren dat de politie in Rio de Janeiro anders werkt dan in Nederland. In Nederland is de politie voor elke laag van de bevolking: zowel arm als rijk. In de film is duidelijk te zien dat de politie voor de rijken werkt. Het maakt in deze situatie niet uit wie er juist of onjuist is. Het gaat erom wie het meeste geld betaald. In het geval van de film is het Santos die agent Frederico de opdracht geeft om het geld te zoeken dat José Angelo van hem heeft gestolen. Voor de inwoners van de favela's heeft het weinig zin om de politie te bellen. De politie is onbetrouwbaar: zij staan vaak niet aan de kant van de armen en de armen hebben geen geld om de politie te betalen.

TIP: bespreek met de leerlingen wat de gevolgen zijn als een groot deel van de bevolking geen vertrouwen meer heeft in de politie.

DOCENTENHANDLEIDING

TRASH

Stephen Daldry / 2014 / 113 min / fictie

14. Zowel in Brazilië als in Nederland is er sprake van een verschil in rijkdom en armoede. Geef van allebei de landen verschillen en overeenkomsten in arm en rijk.

Arm en rijk in Brazilië en Nederland Verskil	Arm en rijk in Brazilië en Nederland Overeenkomst
Nederland is een verzorgingsstaat: dit betekent dat de Nederlandse overheid verantwoordelijkheid draagt voor het welzijn van zijn burgers. Zo hebben burgers bijvoorbeeld recht op een uitkering als zij werkloos of arbeidsongeschikt zijn, of bestaat er sociale woningbouw, zodat er ook voor de armen huisvesting is. In Brazilië bestaat er geen vangnet voor de armen.	Ook in Nederland zijn er wijken waar veel mensen uit één sociale klasse wonen. Zo is de grachten-gordel in Amsterdam een dure wijk en zijn wijken zoals de Bijlmer in Amsterdam of de Schilderswijk in Den Haag wijken met veel inwoners met een laag inkomen.
Armoede in Brazilië is meer blijvend dan in Nederland. In Nederland bestaan er meer mogelijkheden om uit de armoede te komen dan in Brazilië, onder andere vanwege de verzorgingsstaat.	Ook in Nederland blijkt het niet heel makkelijk te zijn om van sociale klasse te wisselen. Sociale mobiliteit is laag.
In Brazilië bestaan er grotere uitersten: er zijn mensen die heel erg rijk zijn en er zijn mensen die heel erg arm zijn. In Nederland zijn deze verschillen minder extreem.	Maar ook in Nederland zijn er mensen die naar de voedselbank moeten en per maand nog geen 10% (minimuminkomen van 800 euro per maand) te besteden hebben van het budget van een hoog inkomen (8.000 euro per maand)

15. In Brazilië wordt vaak gebruik gemaakt van straatkunst als een manier van protest of demonstratie. Maak een poster die je op wilt hangen in de arme of rijke wijken van Brazilië.

Laat de leerlingen nadenken over de volgende vragen:

- Waartegen protesteer je?
- Waar wil je de poster ophangen? Om eem arme of in een rijke wijk? Waarom?
- Aan wie is je poster gericht? Op de regering, op de bevolking of juist op de politie?
- Welke boodschap wil je overbrengen?

Met leerlingen zelf aan de slag om posters/muren te versieren met poster-art? Big Yaad ateliers geven workshops op scholen met Braziliaanse kunstenaars. Voor meer informatie: <https://www.facebook.com/bigyaadproject01/>

KINDERRECHTEN

16. Het kinderrechtenverdrag geldt in Nederland en Brazilië. Noem 3 kinderrechten die geschonden worden in de film.

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk. Onder andere:

4. De overheid moet ervoor zorgen dat de rechten van kinderen beschermd worden.
13. Je hebt het recht om je eigen mening te geven en informatie te zoeken en door te geven.
19. De overheid moet je beschermen tegen mishandeling.

DOCENTENHANDLEIDING

TRASH

Stephen Daldry / 2014 / 113 min / fictie

20. De overheid moet extra goed voor je zorgen en je helpen als je ouders dat even niet kunnen of als je geen ouders meer hebt.
24. Je hebt recht op een goede gezondheid en op hulp als je ziek bent.
26. Alle middelen die de overheid heeft om mensen te helpen, moeten voor kinderen bereikbaar zijn.
27. Je hebt recht op goede omstandigheden om jezelf te kunnen ontwikkelen, belangrijk zijn voeding, kleding en huisvesting.
28. Je hebt recht op onderwijs.
29. Je hebt recht op onderwijs dat zich richt op het ontwikkelen van je talenten en je leert over respect voor andere mensen en de natuur.
31. Je hebt recht op rust en vrije tijd en je hebt recht om te spelen.
32. Overheden moeten een minimumleeftijd voor werk instellen en kinderen beschermen tegen gevaarlijk en schadelijk werk.
35. Het is verboden om kinderen te ontvoeren, verkopen of verhandelen.
36. De overheid moet je beschermen tegen uitbuiting en mishandeling.
37. Je hebt recht op een goede behandeling in de gevangenis. Je mag niet gemarteld worden, en geen levenslang of de doodstraf krijgen. Opsluiting van een kind mag alleen als uiterste maatregel en dan zo kort mogelijk.
40. Je hebt recht op een eerlijk proces dat rekening houdt met jouw leeftijd.

REDACTIE

Auteur Roos Weaver
Eindredactie Margreet Cornelius
Vormgeving Jette Malow

Daarnaast dachten Leonie Hoeboer en Lisa van Gerwen van het team Movies that Matter Educatie mee aan deze lesbrief. Aan allen veel dank.

Opmerkingen, suggesties en verbeteringen zijn altijd welkom.

Movies that Matter Educatie
Keizersgracht 177
1015 DR Amsterdam

www.moviesthatmatter.nl/educatie
020 7733624
educatie@moviesthatmatter.nl

FILM IS OOK MAAR EEN MENING fictie 12 min / documentaire 7 min

Film is ook maar een Mening is een les 'mediawijsheid' over de beeldvorming van sloppenwijken. Twee korte films (*I want to be a Pilot* en *Meet the Muthuku Family*) met hetzelfde thema worden met elkaar vergeleken. Beide films hebben een eigen benadering van de werkelijkheid.

AFRICA UNITED

Debs Gardner-Paterson / fictie / 90 min

Drie Rwandese kinderen gaan hun droom achterna: deelnemen aan de openingsceremonie van het WK-voetbal 2010 in Zuid-Afrika. Ze beleven een ongelooflijke roadtrip door het hart van Afrika. Een avonturenfilm over Afrika, blijdschap, vrijgevigheid en hoop.

WADJDA

Haifaa Al-Mansour / fictie / 100 min

Wadjda (10) woont in een buitenwijk van Riyad, de hoofdstad van Saoedi-Arabië. Hoewel ze in een conservatieve wereld leeft, houdt Wadjda van plezier. Ze is ondernemend en zoekt altijd de grenzen van het mogelijke op. Wanneer ze een mooie, groene fiets wil hebben, is haar moeder erop tegen. Wadjda geeft niet op en besluit zelf het geld bij elkaar te sparen.

GABRIËL VERSLAAT HET WK Els van Driel / documentaire / 17 min

Gabriël is 9 jaar als hij te horen krijgt dat het WK voetbal van 2014 in zijn land wordt gespeeld. Wat hij dan nog niet weet, is dat zijn leventje daardoor totaal op zijn kop komt te staan.. Om honderdduizenden supporters naar de voetbalstadion te vervoeren, wil de overheid nieuwe treinrails aanleggen. Dwars door Gabriëls buurtje...

LOST IN AFRICA

Vibeke Muasya / fictie / 90 min

De twaalfjarige Simon gaat samen met zijn Deense adoptiemoeder naar zijn land van herkomst: Kenia. Kort na zijn aankomst verliest hij zijn voetbal. Wanneer hij zijn bal gaat zoeken, raakt hij verdwaald in de grootste sloppenwijk van Afrika. Met zijn hippe kleding valt hij behoorlijk op, maar wanneer hij beroofd wordt lijkt hij al snel op elk ander Afrikaans jongetje.

